

**Spisy vydávané českou sekci diecévního komitétu v Českých
Budějovicích.** Vychází ročně 4 čísla ve lhůtách libovolných.

Ročník VI.

Druhé vydání.

Číslo 4.

SVĚTOVÁ VÁLKA

VE

SVĚTLE PRAVDY.

Uvažuje Jos. Šmejkal.

OBSAH:

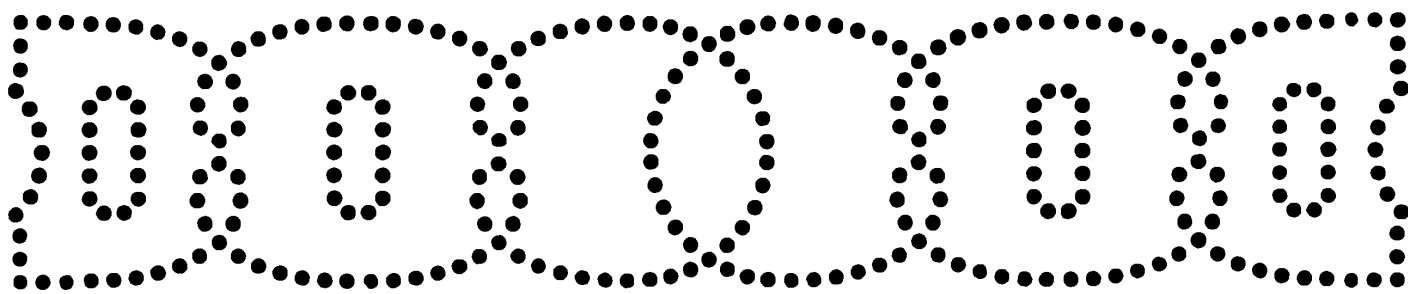
I. Povaha nynější války.	V. Kapitola o lidské
posti a zlobě.
II. Příčiny války.	
III. Překvapení.	VI. Možné následky války
IV. Český národ.	

Vydavatel a zodpovědný redaktor **Dr. K. Slavík.**

Cena 16 hal., poštou 20 hal.

5 exempl. 80 h, 10 ex. 1-50 K, 25 ex. 3 K, 50 ex. 5 K pošt vyplaceně.

Nákladem české sekce diecévního komitétu v Českých Budějovicích.
Tiskli Šmíd a Spol. v Soběslavi.

Světová válka ve světle pravdy.

Uvažuje Jos. Šmejkal.

Nynější veliká válka světová zaujímá mysl každého. Dlouho byla tato válka předpovídána, ale přece, když přišla, překvapila mnohé. A není proto divu, že různé názory o příčinách války se v myslech lidí ujímaly, názory často postrádající rozhledu po dějinách lidstva, názory čerpané z velmi malého obzoru časového i místního.

Veliké události však, jako jest nynější válka světová, mají-li býti dobře pochopeny, musejí býti hlouběji osvětleny událostmi z minulosti i z přítomnosti. Tak jenom jim porozumíme. A dobře-li takové veliké události pochopíme, takové porozumění přinese nám mnoho užitku, přispěje k našemu vzdělání a uspůsobí nás, abychom po skončené válce dovedli cestou pravdy dále kráčet k dosažení blaha národa svého a vyvarovali se mnohých chyb v minulosti učiněných. Za tím účelem vydáváme tyto články. Články byly sice již uveřejněny v dvojtyřhodníku „Hlas lidu“ v Č.

Budějovicích, ale znova byly k tisku upraveny a rozmnoženy některými úvahami novými, aby tím spíše staly se majetkem duševním našeho lidu českého a přispěly k jeho dobru. Ve válečné době nejen tělo, ale i duše mnohého člověka jest v nebezpečí. Tyto články mají k tomu přispěti, aby dle možnosti odvrátily i od duší lidských nejen blud, ale i zlobu, jež duši zkaziti hrozí. .

I. Povaha nynější války.

Každé období života lidstva vyznačuje se jistou charakteristickou značkou, která jest mu vtisknuta a jeví se jasně ve všech snahách, podnicích, zápoleních a bojích té které doby, každé období dějin lidstva ovládá jedna charakteristická idea. Ve středověku byla význačnou idea náboženská, proto i boje a války středověku mají zabarvení náboženské. Boje králů franckých proti sousedním národům pohanským, boje císařů německých se stolcem papežským, boje křižácké za osvobození svaté země z rukou Saracenů, boje husitské atd., všechny jsou povahy náboženské. Boje jichž vůdčí ideou bylo náboženství, zasáhly daleko i do novověku.

Známo, že boj mezi křesťanstvím a mohamedanismem dozníval až do století předešlého. V celku však ukončeny byly v Evropě boje rázu náboženského válkou třicetiletou a mírem vestfálským r. 1648. Dlouhá válka třicetiletá, za které celá střední Evropa byla spustošena a vylidněna, zatlačila ideu náboženskou z prvního místa. Nastala reakce proti ní.

Od té doby dostává se do popředí idea nová, idea národnostního uvědomění, vlasteneckého nadšení. Idea národnostního uvědomění, jež znenáhla se vyvíjela, dostala se na první místo velikou revolucí francouzskou. Proto od té doby všechny boje mají ráz národnostní. Nastává druhé období válek, jejichž výsledek byl utvoření se velikých států národnostních v Evropě, zvláště Itálie a Německa. Národnostní idea, pokud možno bylo, vytýčila národnostní hranice států. Pak nastává perioda klidu a míru. Jenom na Balkáně, kde uvědomění národnostní za poroby turecké později se probudilo a mysle ovládlo, dokonává se období

bojů národnostních teprve začátkem nynějšího století XX. bojem za svobodu proti nadvládě turecké.

V době klidu a míru poslední čas začala od polovice století XIX. ujímati se vlády idea zase jiná, sociální, národohospodářská. Všecky strany politické, do té doby rázu národnostního, oblékají se v programy národohospodářské. Také státní moc začíná řešiti v první řadě úkoly sociální. Nastává zápolení nové, nesoucí se za ideou novou, zápolení uvnitř států i mezi státy, zápolení, jež má ráz národohospodářský nebo zkrátka boj o chléb. Boj o chléb hmotný jest odrazem a výsledkem materialistického (hmotařského) názoru světového doby přítomné. Hmotařský názor nový pohrdl duševními statky a hodnotami a začal ceniti hmotu. Peníze, tělesný hmotný blahobyť, hospodářský rozmach staly se ideálem většiny nynějšího lidstva. Proto i nejnovější války mají hlavně povahu bojů národohospodářských.

Již válka rusko-japonská r. 1904 nebyla více válkou ani náboženskou, ani národnostní, ale hospodářskou. Stejně i válka anglicko-burská byl boj o ložiště dýmantová a doly bohaté republiky burské. Rusko, tento obrovský vnitrozemský stát, hleděl usaditi se hodně široko na pobřeží Tichého oceánu, aby zajistil si světový obchod po moři. Japonsko přelidněné a stísněné na svých ostrovech snažilo se zase pro svůj lid a pro svůj průmysl a obchod rychle se vyvinující hledati nové odbytiště. Zájmy tyto se střetly na dalekém východě a povstala z toho krvavá válka rusko-japonská.

Podobně i nynější veliká válka evropská jest po většině válka povahy národohospodářské. Velké státy evropské, z nichž některé idea národnostní ve století XIX. utvořila, začaly v nové době míru zápoliti o hospodářské pole.

Z té příčiny většina států evropských hledala ve světě pro své rolnické, průmyslové výrobky nových odbytišť, získávala zámořských osad, obchodními smlouvami mezi sebou soutěžila. Z tohoto zápolení na poli národohospodářském nastávaly mezi státy revnivost, nedůvěra, až i nepřátelství.

Na ochranu svých zájmů hospodářských seskupily se velmoci evropské ve dvě strany, ve dva spolky: trojspolek, dílo Bismarkovo a trojdohoda, dílo anglického krále Eduarda VII. Na ochranu zájmů národohospodářských zbrojí státy evropské — nastává ozbrojený mír. Nikoliv idea národnostní nebo náboženská, ale hospodářská dala vznik trojspolku a trojdohodě.

Proto vidíme státí vedle sebe státy různých národností — ano státy které nedávno pro ideu národnostní v boji se utkaly, myšlenkou hospodářskou ve spolek vcházejí. Proto i v nynější válce stojí proti sobě nikoliv národnosti, boj nynější není boj národnostní, ale hospodářský, v němž Germáni v Anglii bojují proti Germánům v Německu, Slované západní proti Slovanům východním hlavně o zájmy hospodářské.

Vůdčí myšlenka nynější války jest zápolení o hodnoty hospodářské. Na této pravdě nic nezmění ten fakt, že německý kancléř v říšském sněmu německém před rokem aby pohnul strany k odhlasování válečné daně v obnosu jedné miliardy jednou pro vždy pro vyzbrojení, mluvil též o velkém boji Germánstva proti Slovanstvu, nebo že car ruský ve válečné proklamaci apeluje na národnostní cit slovanský a na pravoslavnou víru, aby získal nových spojenců; to vše jsou jen podružné, služebné výrazy, mající za účel získati moci větší na obranu a ochranu svých zájmů hospodářských, to jest jen politická taktika, která hlídí pro zájmy hospodářské využítkovati i vědomí národ-

nostního potažmo náboženského, dosud žijícího, ale nikoliv vládnoucího v popředí veřejného politického života. Tato pravda ozřejmí ještě lépe článkem následujícím.

II. Příčiny nynější války.

Proč jsou války vůbec? O této věci rozšiřují se dnes dvě docela různá mínění. Jedni praví že válka jest zcela něco přirozeného, pro lidstvo takřka nutného a potřebného, tak že bez válek by lidstvo vůbec neobstálo. Jiní pravý opak tvrdí, že války možno zcela dobře ze světa odstraniti jako zbytečné zlo.

Ani první ani druhý názor není však pravdivý, jsou to dvě extrémní mínění a pravda jest uprostřed nich. Válka není, jak první názor praví, nic pro zdraví a zdar lidstva nutného a prospěšného, ani zase něco, co by se dalo vůbec ze světa odstraniti, spíše válka je nutné zlo, jest nemoc v organismu lidstva. Lidstvo jest organismus, jenž žije svým životem podobně jako jedinec, organická bytost. Ale jako v životě jednotlivce nelze nemoce vůbec zameziti, ale jim jen předejiti, je léčiti, tak ani ve společnosti lidské nelze válek vůbec odstraniti, ale jen mnohým předejiti, je omeziti. Mír a pokoj je zdraví lidstva, válka nemocí. Jako nemoci povstávají z různých poruch v organismu, tak také války z poruch v organismu lidstva vůbec. Kdyby nebylo mezi lidstvem a národy hříchů, zloby, nespravedlnosti, záští, sobectví, nebylo by ani bojů a válek. Ale jako není možno lidi všecky učiniti mravně dokonalé a ze všech duší vymítni zlobu, tak není možno úplně odstraniti následek její — válku.

Po tomto výkladu o původu válek vůbec, přikročme k úvaze o příčinách nynější veliké války evropské. Jsou lidé, které nynější válka úplně překvapila jako něco neočekávaného, proto nemohou pochopiti, proč tolik států proti sobě válečně stojí. Domnívají se proto, že příčinou této války jest snad nějaký státník, nebo jen několik lidí. To jest klam!

Velký strom má také velké a hluboké kořeny — a veliké události světové mají také hluboké, do minulosti daleko sahající příčiny. Nynější válka dávno již se připravovala, nynější válka nemá snad letošní kořeny; nynější veliká válka má své začátky již před 30 a více roky. Ten střelný prach, který dnes na bojištích vybuchuje, dávno již byl připravován, ty pušky a děla, která dnes hřmí na bojišti, dávno již se strojily, ty válečné lodě, které se na moři potýkají, dávno již se stavěly, ty milionové řady vojsk, které vespolek zápolí, dávno již se povolovaly v parlamentech. Dávno již se v Evropě zbrojí, než přišlo k válce evropské. Kdo trochu četl noviny, věděl již dávno, že velká evropská válka se chystá a věděl, že to bude válka veliká. Mluvílo se o evropské válce daleko dříve, než začala. A proč poslední čas tolik se zbrojilo? Řekli jsme, že vůdčí snahou nové doby jest snaha národohospodářská a tak příčiny nynější války hledati dlužno v zápolení evropských států o zájmy hospodářské.

Uvažujme postupně o hospodářských zájmech jednotlivých států. Rusko jest sice veliký stát rozlohou, ale spojení s velkým mořem má nedostatečné. Na severu hraničí s ledovým mořem, které jest nesplavné, černomořské přístavy jeho na jihu uzavírá úžina bosporská a dardanelská, která jest v úplné moci Turecka, na západě baltické moře jest v zimě málo splavné a pak sevřeno jest úžinou mezi

Dánskem a Švédskem. Rusko potřebuje však pro rozkvět průmyslu a obchodu volné světové cesty obchodní po moři. Z té příčiny hledělo se usaditi hodně široko na březích velikého oceánu proti Japonsku.

Ale rusko-japonská válka roku 1904, kterou Rusko prohrálo, jeho záměry na východě zhatila. I cestu k moři jižnímu, které hledělo Rusko získati opanováním slabé Persie, zatarasilo mu chytré Anglicko, ponechavši Rusku vliv v Persii toliko v severní části, kdežto jižní Persii s břehem ovládla Anglie sama svým vlivem. S Anglií Rusko válčiti nemůže, neboť na suché zemi s ní nesousedí a na moři se silou anglickou měřiti se nemůže. Co tedy? Aby vydobylo si volné cesty k moři pro obchod, průmysl i zemědělství, obrátilo Rusko od r. 1904 po nešťastné válce s Japonskem zraky k moři středozevnímu a jeho snahou jest ovládnouti úžinu bosporskou. Proto tak žárlivě sledovalo Rusko vítězný postup bulharského vojska na Cařihrad. Rusko nechalo raději slovanské Bulharsko padnouti, než aby se mu usadilo u Bosporu, na nějž samo čeká a jehož potřebuje pro sebe jako klíče k většímu moři. Rusko z té příčiny raději dopustilo, aby slabé Turecko vyrvalo Bulharsku krví dobytou Drinopol, dopustilo, aby Makedonie obydlená bulharským lidem dostala se k rozdělení mezi Srbsko a Řecko, než aby silné Bulharsko opanovalo úžinu bosporskou u Cařihradu. Politiku Ruska při válce balkánských států vedly ruské hospodářské zájmy, nikoli snad zájmy slovanské. Kdyby byly v Rusku rozhodovaly zájmy slovanské, pak by musilo hájiti zájmů slovanských států balkánských, nikoliv podporovati živly románské (Rumuny a Řeky), ani nebylo by smělo dopustiti obsazení Drinopole Turky. Viděl to každý jasně, že politika ruská řízena jest na Balkáně zájmy hospodářskými, které směřovaly k tomu, aby jednou Rusko opanovalo Bospor.

Kudy však má Rusko dostat se k Bosporu? Ruský zemřelý vyslanec Hartwig v Srbsku řekl to otevřeně: „Cesta na Balkán vede přes Rakousko-Uhersko“. Rusko s hlediska svých zájmů národohospodářských spatřuje v naší říši svého soupeře, svou závadu. Proto strojilo se po válce s Japonskem od r. 1904, na Rakousko-Uhersko. Od té doby napjetí mezi Ruskem a naší říší rostlo rok od roku, až mnohdy již hrozilo válkou. Ruská politika hleděla vliv Rakousko-uherska na Balkáně ničiti, štvála malé státy balkánské proti němu a hleděla po dobrém i po zlém, sliby i hrozbou, vliv na Balkáně zajistiti sobě. Srbsko a Černá Hora byly pro tyto záměry ruské získány a byly určeny k tomu, aby dělaly Rusku berana proti Rakousku pro ruské výhody hospodářské nikoliv pro myšlenku slovanskou. Myšlenku slovanskou na Balkáně hledělo Bulharsko posílit. Bulharsko to bylo, jež sjednotilo malé státy balkánské ve spolek, v němž slovanský stát bulharský měl první místo, ale Rusko svými intrikami rozbilo tento spolek a dopomohlo k prvenství na Balkáně nikoliv národům slovanským, ale románským Rumunům a Řekům. Kdyby idea, za kterou se bralo Bulharsko, na Balkáně byla zvítězila, pak by byli měli Slované na Balkáně první místo a bulharský král byl by býval náčelníkem balkánských panovníků sjednocených v balkánském svazu. Ale právě toto nehodilo se ruské politice, která nemá smyslu pro slovanství, ale pro své toliko zájmy. A tato sobecká politika ruská ublížila balkánským Slovanům mírou velikou, jak teprve budoucnost ještě lépe ukáže.

N ě m e c k o od r. 1866 sjednocené a po vítězné válce s Francií r. 1870 finančně posilněné vyšinulo se v krátké době potom na přední obchodní a průmyslový stát světový. Otevřené moře, bohaté doly na železo a uhlí,

válečná náhrada vyplacená Německu Francií a též podnikavost tohoto národa přispěly k tomu. Ve všech dílech světa umělo si Německo získati kolonií, které by světový obchod jeho podporovaly. Obchod a průmysl anglický i francouzský našel v Německu velikého konkurenta. Výrobky se značkou „Made in Germany“ (zhotoveny v Německu) začaly vytlačovati výrobky anglické i francouzské. Žárlivě sledovala zvláště Anglie tento hospodářský rozmach v Německu. Začalo se psáti a mluvíti o napětí mezi Anglií a Německem. Tvůrce velkého Německa, Bismarck, záhy postřehl nebezpečí, jež hrozí Německu nejen se strany Francie, jež těžce nesla porážku z r. 1870 a strojila se k odvetě, ale i se strany Anglie. Utvořil proto trojspolek s Rakouskem a Itálií. Hájití světového obchodu a průmyslu německého, ano sesilovati jej, bylo hlavní snahou i nynějšího císaře německého Viléma II. Proto rozmnožovalo se vojsko, stavěly se válečné lodě. Zesnulý anglický král Eduard VII. hleděl však vliv Německa všude oslabovati a pokud se to dalo, o spojení je připraviti neboli izolovati. Známo jest, jak mnoho politických cest vykonal tento anglický král za tím účelem a jak takřka v patách sledoval návštěvy císaře německého. Konečně podařilo se mu utvořiti proti trojspolku Německa, Rakouska a Itálie — spolek s Francií a Ruskem, zvaný trojdohoda. Zbrojilo se na obou stranách seskupených velmocí — mír udržoval se jen zbrojením.

R a k o u s k o - U h e r s k o má své odbytiště pro průmysl hlavně na jihu říše na Balkáně a po moři Adria-tickém. Proto jeho snahou bylo a jest uhájiti si volný přístup k moři Adria-tickému a volnou cestu po něm. Bez moře bylo by hospodářsky i politicky oslabeno. Úzké pobřeží dalmatské dá se však uhájiti a bezpečně pro říši zachovati, měli za sebou větší zemi říši ovládanou. Proto

Rakousko-Uhersko nemohlo jen tak propustiti ze své správy Bosnu a Hercegovinu, na které země po okupaci věnovalo veliké milliony, a které země tvoří pro pobřeží dalmatské bezpečnou oporu se souše. Ale naše říše, měla-li si volnou cestu po moři zachovati, nesměla dopustiti, aby moře Adriatické s obou stran bylo sevřeno. Proto naše politika hospodářská čelila proti Srbsku, aby neokupovalo albánského břehu. Tak střetly se ovšem naše zájmy hospodářské se zájmy hospodářskými sousedního Srbska.

Srbsko totiž podobně pro své zájmy hospodářské snažilo se dosáhnouti pobřeží Adriatického moře. Nebyly to věci národnostní, nýbrž hlavně zájmy hospodářské, které vyvolaly největší nedorozumění mezi naší říší a Srbskem. Srbsko, jako ostatní státy balkánské, jest země rolnická. Dokud mohlo vyvážeti k nám do říše své výrobky rolnické hlavně dobytek, nepocífovalo tolik potřeby dostatí se k moři, ale když v naší říši nabyla vrchu politická moc agrárních stran, byl mu vývoz k nám skoro úplně zamezen.

Přepjatá agitační politika našich agrárních stran přispěla svou měrou k zostření napjetí naší říše se Srbskem a zároveň poškodila náš průmysl a obchod. Když agrární politika zavřela Srbsku a Rumunsku hranice pro vývoz dobytka k nám, uzavřelo se zase Srbsko a Rumunsko proti našim výrobkům průmyslovým. Agrární přepjatí agitátoři namlouvali našemu rolnictvu, že tím jemu prospějou. Nelze ovšem pochybovati, že celní ochrana jest i potřebna k obraně zájmů rolnických. Ale nesmí se všecko sázeti na jednu kartu a domnívati se, že pouhá ochrana celní prospěje rolnictvu. Aby rolnictvo vzkvétalo třeba jest, aby vzkvétal i domácí průmysl, jenž jest hlavním odběratelem výrobků rolnických. Klesne-li domácí průmysl, pak škodu utrpí i rolnictvo. Dále pouhé celní hranice nemají jediného

vlivu na stoupání nebo klesání cen hospodářských výrobků, ale hlavní vliv má tu světový obchod těchto výrobků. Dnes jest obchod světový, proto ceny dobytka i obilí řídí se v první řadě světovými cenami. Proto když u nás cena dobytka stoupla, nebylo toho zjevu příčinou snad pouhé uzavření hranice srbské a rumunské, ale trh světový, neboť všude ve všech kulturních zemích i v Americe současně dobytek v ceně stoupl.

Když pak r. 1913 a r. 1914 na jaře cena dobytka na světovém trhu klesla, klesla i u nás, ač hranice zůstaly uzavřené. Světový obchod a jeho ceny ženou se v před jako mocný veliký proud, který nemožno zahraditi nějakým prknem — celní to ochranou, voda proudí i přes ohradu umělou a kolem ní. Podobně ceny světového trhu vniknou i přes umělé hranice celní. Naším proto přesvědčením jest, že uzavřením hranic srbských a rumunských naše rolnictvo nic nezískalo, neboť jednak dobytek z těchto malých zemí neměl by takového vlivu na snížení cen našeho dobytka, jednak poškozením našeho průmyslu domácího, jenž ztratil odbytiště v Srbsku a Rumunsku, utrpělo i rolnictvo, ztrativši v pokleslém průmyslu domácího odběratele svých výrobků rolnických. Ještě více ztratil náš průmysl a obchod odbytiště na jihu, když v Turecku zmocnili se vlády mladoturci a zavedli v turecké říši ústavu.

Rakousko-Uhersko, které mělo od r. 1878 Bosnu a Hercegovinu ve své správě (okupaci) a do těchto zemí veliké milliony vložilo, bylo nuceno těmto zemím dáti taky ústavu. Aby to se státi mohlo, musilo je anektovati. Z toho povstalo jitření proti naší říši jak v Turecku, kterému tyto země dle jména do té doby náležely, tak i v Srbsku, které si dělalo naději, že přes ně dostane se k moři. Známo jest, jak po anekci byly naše výrobky v celém

Turecku bojkotovány. To byla druhá rána pro náš průmysl a obchod. Když pak malé státy balkánské r. 1913 rozšířily své území na úkor Turecka, uzavřely ještě více cestu našim výrobkům průmyslovým na Balkán. Tiseň hospodářská, ode čtyř let posledních se množící v naší říši, dostoupila koncem roku 1913 vrcholu. Napřed klesl náš průmysl a obchod, pak i rolnické výrobky klesly. Obilí i dobytek byl laciný tak, že rolnictvo nevědělo si rady. Hranice zůstaly uzavřené, a přece dobytek v ceně klesl — krise průmyslová a obchodní vyvolala krizi rolnickou.

Napřed nařikali továrníci, pak nařikali i rolníci — důkaz to, že jednostranná politika stavovská nepřináší užitku. Toho napjetí využítkovalo Rusko a šťvalo Srbsko i Rumunsko proti nám. Nikoliv pouhé zájmy národnostní, ale v popředí zájmy hospodářské přiosťřily náš poměr k Srbsku.

Když takto krok za krokem, rok za rokem, napjetí mezi jednotlivými státy v Evropě rostlo, všude se zbrojilo a všude chýlilo se k bouři, stal se nešťastný atentát sarajevský dne 28. června 1914. Atentát tento byl jen jiskrou, která nashromážděný střelný prach zapálila, — k válce evropské bylo by došlo i bez něho dříve nebo později, — ale tento zločin urychlil jen výbuch války dávno připravované. Že Rusko již před tím strojilo se opravdově do války s naší říší, toho důkazem jsou četní vyzvědači, kteří poslední léta z Ruska naši říši zaplavovali, četné affairy vlastizrádné (Redl atd.), které Rusko obstarávalo za velký peníz, to dokazuje ruská agitace mezi Rusíny haličskými a uherskými, která měla ruské branné moci připravit cestu do naší říše, toho důkazem jest odhalení průmyslových podniků továrních v severních Uhrách z Anglie a Francie financovaných, jež měly za účel, aby nepozorovaně vyzvědači

francouzští při těchto podnicích zaměstnaní obstarali Rusku plány a mapy průsmyků a cest z Haliče do Uher, toho důkazem jest i ten fakt, že Rusko mělo již od zimy stažené vojsko až ze Sibíře na našich hranicích a konečně toho důkazem jest i cesta carova do Rumunska ještě před atentátem sarajevským.

Ruský car vyjede do ciziny ze své residence jen tehdy, když už se schyluje k válce. Tak r. 1903 na podzim přijel do Rakouska k našemu mocnáři, když rok na to (1904) mělo Rusko válčiti s Japonskem. Rusko chtělo si tu pojistiti bezpečnost v Evropě, aby mohlo poslati vojsko na dálný východ. Před válkou s Rakouskem navštívil zase car Rumunsko, aby ho získal pro válku na svou stranu, když už bylo pro tyto plány získáno Srbsko s Černou Horou. Ostatně vědělo se i jinde, že válka se blíží. Proto Německo napjalo k svému vyzbrojení poslední síly — sehnalo jednu miliardu válečné daně jednou pro vždy, jak se pravilo, aby bylo připraveno na podzim r. 1914 úplně k boji. Není ani divu, že i u nás se vědělo v kruzích vyšších, že válka brzo nastane, neboť záhy na jaře 1914 objevili se na rozkaz ministerstva ve vyšších třídách škol středních naši důstojníci, aby konali starším studentům přednášky z vojenství a připravili je k boji.

Neustálé zbrojení podnikané na všech stranách k udržení míru, které mělo chrániti zájmy hospodářské jednotlivých států, dostupovalo bodu kritického. Velké náklady vojenské, které měly chrániti blahobyt hospodářský, staly se tísnivými a škodlivými pro tento blahobyt. Ozbrojený mír evropský byl již tolik nákladný, že podkopával samy základy blahobytu. Evropa dostala se stálým zbrojením do bludného kruhu: co mělo hmotný blahobyt podpírat, to jej mařilo. Musilo buď dojíti k odzbrojení nebo k válce.

odzbrojiti nebylo lze, ani diplomacie ani mírové konference tu nezmohly ničeho, proto přišlo k výbuchu — veliké válce světové.

III. Překvapení.

Před válkou i při válce nynější stalo se mnoho věcí neočekávaných, které údiv ve světě vzbudily, které hraničí se zázrakem. Kdož ví a věří, že Prozřetelnost božská řídí vesmír i osudy lidské, pochopí snáze takové podivuhodné události. Vždyť vlastně každé dílo boží, ať jest to třeba tvor nejnepatrnější — mikroskopicky viditelný bacil, jichž v jedné kapce vody miliony jsou, neše na sobě stopy „nevyzpytatelného“, „obdivuhodného“, „nepochopitelného“, čím spíše osudy lidstva doprovázeny jsou výjevy obdivuhodnými, v nichž zračí se jasně ruka Prozřetelnosti božské. Veliký myslitel sv. Augustin napsal (O městě božím I. 5): Pozorujte toho Boha, kterýž stvořil tělo s jeho krásou, jeho silou, jeho plodností, s uspořádáním jeho údů a blahodárným souhlasem jeho prvků, který dal duši živočišné paměť, smysl a žádost, duši rozumné myšlenku, intelligenci a vůli; toho Boha, který nenechal ani jednoho ze svých děl, neřku nebe a země, neřku andělů a lidí, ale ani nejmenšího ústrojení a nejnižších živočichů, pířka ptáčího, nejmenšího kvítka polního, lístku stromu bez zřízeného souladu částí, harmonie a míry; ptám se, je-li uvěřitelné, aby tento Bůh strpěl, aby říše pozemské, jejich panování a jejich podrobení neřídily se dle zákonů prozřetelnosti Jeho?“

Proto i nynější válka, tato veliká světová událost, doprovázena jest podivuhodnými projevy božské prozřetelnosti. Bůh jest nekonečná láska, moudrost a moc, neničí

však svobodné vůle lidské, proto zasahuje do osudů lidských v té míře, jak to odpovídá nejlépe Jeho neskonale lásce, moudrosti a moci. Bůh jest láska, proto pohromy a neštěstí dopouští na lidstvo jen tehdy, když jest toho nevyhnutelně třeba.

Evropa byla přichystána k válce, v Srbsku byl zosnován atentát na našeho následníka trůnu, nezapomenutelného arcivévodu Františka Ferdinanda, zločin, jenž byl jiskrou ke vzplanutí hrůzné války. Zbožný a povinnosti své věrný arcivévoda vsedne ve stanici „Čhlumec-Pilař“ do dvorního vozu, aby jel vstříc smrti. Již se rozloučil se svou vznešenou rodinou, vsedne do salonního vozu. Vlak chce jeti, ale nejde to: osy dvorního vozu se netočí — jsou zavažené. Průvodčí vlaku, touto nevyzpytatelnou nehodou překvapen, jest celý zoufalý a praví: „Jezdím již přes 20 roků, doprovázeje salonní vůz, ale tohle se mi ještě nestalo!“ Pan arcivévoda opouští salonní vůz, ještě jednou obejmě svou rodinu venku stojící a vsedá do obyčejného vozu, aby jel za svou povinností.*

Pochybovač řekne: „To je náhoda nebo nehoda malá!“ Ale člověk moudrý, jenž vidí a zná, jak moudrost a láska boží řídí vše na světě, spatřuje tu působení ruky božské, ruky milující, jež takřka nadpřirozeným způsobem hlcí od svého věrného syna a od lidstva pohromu odvrátiti nebo aspoň oddáliti.

Typograf Čabrinovič vrhne na automobil arcivévodský rukou zločinnou pumu — pan arcivévoda loktem ruky ji odrazí. Toť opět něco podivuhodného: kde vzala se tato duchapřítomnost vznešeného velitele? Či stalo se snad již někdy, že napadený holou rukou odrazil a neškodnou uči-

* Dle vypravování očitého svědka.

nil rychle letící smrtící pumu? Student Princíp střelil dvě rány na arcivévodské manžele, obě rány došly cíle a jak podivuhodného: jedna přefala tepnu krční, druhá břišní tepnu. Smrtelně ranění vznešení manželé umírají — ale smrtí lehkou, bezbolestnou, takže průvodčí jejich ani nevědí o jejich smrtelném zranění. Co dnes na bojištích vystřelili se ran, a jak málo z nich protne hlavní tepnu! Vrah sám jistě na to nepomyslel, aby zasáhl právě tepny. Jes to snad pouhá náhoda? Toť podivuhodná náhoda! Spíše láska boží; když již zlobou lidskou smrt zbožných manželů stala se neodvratnou, postarala se o lehkou pro ně smrt. Známo, jak zbožný byl zesnulý arcivévoda: modlil se denně za říši rakouskou a zemi českou, které měl spravovati. Ve svých modlitbách zajisté při své zbožnosti prosil hlavně o veliké, sjednocené Rakousko. Bůh přijal jeho oběť. Chtěl se obětovati do konce svého života, aby učinil říši jednotnou a mocnou — Bůh ho vyslyšel.

Právě tragická smrt jeho a jeho věrné choti sjednotila rakouské rozvaděné národy, aby v následující válce svorně a jednotně proti nepřátelům postupovali. Jsou v dějinách lidstva mnohdy poruchy tak veliké, že jenom mučednickou smrtí mohou býti napraveny. Ježíš Kristus umřel za spásu duší lidských, sv. Václav obětoval život pro křesťanský život svého lidu českého. Mučednická krev z lásky k Bohu a lidstvu obětovaná bývá dosud vykoupením pro lidstvo. Bůh přijal mučednickou smrt † arcivévody pro sjednocení rakouských národů, za něž † arcivévoda se chtěl cele obětovati, za sjednocení národů říše, jež bylo programem a modlitbou jeho.

Nastalo překvapení pro svět: sjednocené Rakousko ve válce!

Oč marně pracovala desetiletí, ano celá století, oč marně zasazovali se státníci — to stalo se po smrti arcivévody.

vévody Františka Ferdinanda za nynější války: národové rakousko-uherské se sjednotili, sbratřili. Ano, nejen sjednotili a sbratřili, ale závodí takřka mezi sebou, aby přinesli oběť největší na oltář společné vlasti. Tohohle asi nikdo se nenadál, tohle údivem naplnilo celý svět! Za hranicemi naší říše mluvili a psali naši nepřátelé o „rozklíženém Rakousku“, o „rozbitém Rakousku“. Kojili se nadějí, že slabý jen náraz na naši říši rozbije ji v trosky. A ejhle, jaké překvapení! Všichni národové naší říše jako lvi bojují na ochranu vlasti! Díla boží mají společnou známku „podivuhodnosti“: když semeno zdá se odumírat v zemi, tehdy klíčí k novému životu a síle. Když zdá se, že všechno jest ztroskotáno, tehdy rodí se nový život: po smrti následuje vzkříšení, po opuštěnosti — pomoc.

Ještě větším údivem žasne člověk, čta zprávy o probuzené víře a zbožnosti v nynější době válečné. Když zdálo se, že víra a zbožnost již umřela v srdcích velké většiny lidstva, ejhle — víra a zbožnost žije. Co vzkřísilo mrtvou víru? Snad pouhá hrůza válečná? Pravda, když člověk hledí smrti vstříc, když jeho duše vznáší se mezi časem a věčností, mezi zemí a nebem, zvážní. Avšak pouhá válka, pouhý pohled ve tvář smrti nevede vždycky k mravnímu zušlechtění člověka, ale mnohdy uvrhuje ho ve větší propast nevěry, zoufalství a nelásky.

Dějiny učí, že válkami a revolucemi velmi často víra bývala oslabena, mravnost v srdcích lidských poklesla. Když s údivem hledíme na probuzenou víru — setkáváme se zde opět s pravdou starou: po smrti následuje vzkříšení. Není to dílo náhody, ale dílo boží moci, která řídí osudy lidské. Než mnohý obrátil se v dnešní době hrůzy k Božímu, jenž jest pramen vši útěchy, světla naděje a lásky, poznal v době míru bezútěchu a beznadějnost nevěry. Ale v do-

bě míru, v roztržitosti duševní, v době hmotářského blahobytu, jenž duši ubíjí a duši uspává, neprocitl.

Bylo třeba rány mohutné, aby lidstvo z duševní ospalosti procitlo — přišla světová válka, přihnala se vichřice válečná, jež jiskru pod rmutem všedního života dohasínající rozdmýchala v plamen. Byla to snad náhoda, že před vypuknutím nynější války, za které tisíce umírají na bojištích, zazářil světem napřed vznešený příklad našeho arcivévody? Vědělo se sice, že jest zbožný, ale nevědělo se, že tolik víry a zbožnosti skrývá se v duši jeho. Bůh dopustil, aby jeho příklad zbožnosti zazářil světu. Celý měsíc před evropskou válkou psaly všechny listy světa nejen o jeho tragické smrti, ale i o jeho příkladném životě. Jeho příkladný život měl zachrániti mnohou duši vojína a také ji zachránil.

Když válečná horečka zachvacovala svět, tam v Římě jedno srdce velice mnoho nad tím se rmoutilo, až zármutek zhasil jiskru vezdejšího života, citlivého srdce papeže Pia X. Umřel ze zármutku, jak sám jeho lékař dosvědčil, válka světová jeho sílu tělesnou, stářím zeslabenou, dolomila.

Papež umřel, ale umíraje ze zármutku — najednou, když duch jeho měl se odloučiti od těla, se usmíval. Proč se usmíval? Viděl duch jeho, vcházeje na věčnost v patření na Boha, zajisté více a dále. Viděl zajisté budoucnost, budoucnost utěšenější, viděl, že po hrůzách smrti nastane pro lidstvo den obrození a vzkříšení. Viděl již, čemu teprve nyní my se divíme, viděl, co teprve později uzmíme. Otec křesťanstva zármutkem zlomený — se usmívá! Není to divné? Není to překvapení?

IV. Český národ.

Nastala válka, napřed válka se Srbskem, potom s Ruskem a pak rozburácela se bouře válečná po celé skoro

Evropě. Zraky světa celého obrátily se k Rakousku, jež boj začalo. Jak se zachová ve válce národ český, od některých rozkřičený za nepřítele říše, národ český, uvědomělý jenž svým zápalem lásky ke své domovině a řeči stal se vzorem jiným národům slovanským, národ český, jenž právě před válkou měl bratrsky vítati v Praze zástupce všech národů slovanských na sjezdu včelařů slovanských, národ český jenž pohostinsky vítal ve svém středu návštěvníky z Francie a Anglie ?

Sotva rozněsla se zvěst — mobilisace, vojíni čeští chvátají pod své prapory vojenské, loučí se sice bolestně se svým domovem, jdou vážně — ale jdou za svou povinností. Nastává boj — a Češi bojují za říši a svou dynastii, bojují udatně. Český národ celý s nadšením a zápalem účastní se obrany vlasti. Národ z rakouských Slovanů nejuvědomělejší — koná věrně svou povinnost. Češi nezklamali naděje přátel vlasti a říše, Češi obstáli ve zkoušce skvěle, Češi zklamali nepřátele říše.

Tím český národ dokázal před celým světem, že má budoucnost a že zasluhuje, aby žil životem národů, kteří znají své povinnosti, ale i svá práva. Který národ chce mítí svá práva, musí konati také své povinnosti; povinnost a právo jdou spolu ruku v ruce. Který národ chce se dočkati lepší budoucnosti, musí se honositi i ctnostmi. Bez ctností občanských: věrnosti, obětavosti, udatnosti, lásky k zemi a panovníku, sebezapření neudrží se žádný národ. Národ musí býti napřed ctnostný, pak jest hoden svých práv. A právě v tom ukázal se národ český ve světle nejlepším, že umí nejen hájiti a dobývati si svých práv, ale umí také konati svou povinnost — to zaručuje mu jeho budoucnost, neboť jenom národ ctnostný jest národ silný. Národ ctnostný jest ten, jenž nejen miluje svobodu, ale koná také obětavě svou

povinnost. Tím právě, že národ náš pěstuje v sobě ctnosti občanské, nejvíce prospívá sobě.

Češi za nynější války dokázali opět, že mají lásku k říši, že se jim může nejen důvěřovati, ale že v ně možno i naději skládati. Jako dnes v době války společně s ostatními národy rakouskými umějí své říše hájiti, tak dovedou i v době míru k velikosti a slávě říše pracovati a proto hodni jsou veškeré důvěry a naděje, že dovedou o osudech říše spolurozhodovati k jejímu blahu. Věrnost, kterou osvědčil náš národ v této době nebezpečné, upevní zajisté v budoucnosti jeho postavení v říši rakouské.

Národ český, jenž v kritické době nynější osvědčil svou věrnost, obětavost, udatnost, lásku k domovině své i své říši, získá za to i za hranicemi v cizině dobrého jména a dobré pověsti. Ctnost jest krásná v očích přítele i nepřítele, ctnost líbí se všude, za to prodejnost, bezcharakternost, slabost, nevěra, ač snad pro chvíli od některého nepřítele bývá na oko i odměňována, přece i u nepřítele jest v ošklivosti. Zvrhlým člověkem a zvrhlým národem pohrdá kde kdo. Každý člověk a tím více každý národ o to se vynasnažuje, aby udržel si ve světě dobré jméno a pověst. Člověk, jenž přišel o dobré jméno, jest jako živá mrtvola v tomto světě; podobně i národ celý. Proto vidíme, jak každý národ a každá říše o to pečují, aby u jiných národů a říši udržela si dobrou pověst. I za nynější války čteme tak často, jak si každý národ a každý stát hledí rychlými opravami ve veřejnosti udržeti svou dobrou pověst. Národ, jenž ve světě ztratil úctu, jest nebo bude brzo sám ztracen. Z té příčiny jsme v rozpacích říci, čím více prospěl náš sv. věv. Václav a náš sv. biskup Vojtěch svému národu, zda svým blahod. působením v zemi české či za hranicemi země tím, že zjednal národu svému v cizině dobré jméno. Sv.

Václav mnoho prospěl lidu doma, ale mnoho i za hranicemi, když získal svou ctností obdivu a lásky císaře Jindřicha I., jenž našeho vévodu jako světce si zamiloval. Národ český, do té doby v cizině opovržený, začal býti ctěn a vážen. Podobně sv. Vojtěch mnoho prospěl svému lidu, bojuje doma proti nectnostem pohanským, ale prospěl národu svému i v cizině svým příkladným ctnostným životem křesťanským. Byl r. 983 dne 3. června v městě italském Veroně na biskupa posvěcen a od císaře prstenem a berlou biskupskou obdarován, pro své ctnosti takový údiv vzbudil v duši císaře Otty II., že císař nemohl se s ním ani rozloučiti. Vzal sv. Vojtěcha s sebou až do Cách a tam dal si od něho při slavné mši sv. vsaditi korunu na hlavu o Hodu Božím velkonočním. A po Hodu Božím zavolal si císař sv. biskupa našeho v soukromí, vyzpovídal se mu a prosil o modlitbu za sebe. (Kosmas II. 41.)

Polský kníže Boleslav Chrabrý vykoupil tělo mučedníka sv. Vojtěcha od pohanů za velikou cenu a pohřbil je se slávou ve Hnězdně.

Již třetí rok po smrti jeho (r. 1000) císař Otta III. navštívil jeho hrob. Působením sv. patronů těchto nabyl národ český v cizině dobré pověsti jako národ světců a to vedle jiných věcí přispělo k záchraně národa našeho. Lid český měl v cizině, až do doby rozbrojů náboženských, dobrou pověst jako lid svatý, zbožný a ctnostný. A dějiny další učí, že se ztrátou dobré pověsti za hranicemi i při chrabrosti začal úpadek národa českého.

Poslední dobou začal opět náš národ býti v nejbližší cizině nenáviděn. Nepřátelé naši dobře znali cenu dobrého jména, proto chtějice nám uškoditi, brali nám to drahé — dobré jméno. Náš lid bohužel nemůže se všecek doma uživiti, proto hledá chleba v nejbližší cizině, hlavně v Německu.

Následkem štvanic jeho výdělek byl mu v cizině rok od roku znesnadňován. Ostouzení lidu českého zasadilo také českému obchodu a průmyslu dosti citelnou ránu. O tom by mohli dobře vypravovati naši čeští obchodníci a průmyslníci. Proto tím více radovati se můžeme, že nynější doba válečná, v níž národ český dobyl si opět dobrého jména v nejbližší cizině za hranicemi, přinesla v té věci nám zaslouženou nápravu. Německé listy doma i za hranicemi píší chválu o českém národu, což dlouhý čas nebylo. Dnes v době válečné kde kdo noviny čte a tak dobrá pověst nejlépe se rozšíří. Nejsme tak naivní, abychom očekávali snad úplné sbratření českého národa s národem nám nejbližším, vždyť revnivost mezi různými národy vždy byla, ale tolik lze očekávat, že spory škodlivé se uklidní, že šílené nepřátelství pomine a nastanou poměry snesitelnější, jako byly před několika desetiletími. Třebas po válce ten nebo onen by snad šťval proti nám, tolik jest jisto, že jeho práce bude těžší, aby nás u sousedů připravil o dobrou pověst.

V. Kapitola o lidské hlouposti a zlobě.

Nejprotivnější věc pro rozumného člověka jest bojovati s lidskou hloupostí; blázna nepřesvědčíš, poněvadž není schopen přijati a uznati rozumné důvody. Ale stejně protivno jest bojovati s lidskou zlobou, neboť zloba řízena jest nízkou vášní, která rozum zlostníkův zaslepuje. Nedostatek rozumu jest tedy u obou. Na tohle vzpomněl si asi mnohý, když poslední dobou slyšel zlolajné pomluvy o kněžstvu a víře. Hned na počátku války začaly se šířiti ústně i tiskem (sociálně-demokratickým) štvánice proti kněžím katolickým. Štvánice ty byly dle potřeby místa zabarveny,

ale sloužily jednomu společnému cíli: poštvati lid proti kněžstvu katolickému.

V Německu pomlouvali kněze belgické, jakoby oni byli vinni, že civilní obyvatelstvo belgické stavělo se na odpor německému vojsku; v alpských zemích německých v Rakousku nařkli zase kněžstvo slovinské že jest vlastizrádné a drží se Srby-královrahy. Konečně u nás v zemích českých rozšířili mezi lidem pověst, že nynější válku vyvolali biskupové a kněží. Pověst zněla v různých variantech, jako: klerikálové, hierarchie, biskupové, kněží prosadili tuto válku, nebo byli u císaře aby vypověděl tuto válku, nebo i kněží a židé jsou vinni touto válkou. Jak vidno, ličeno bylo smýšlení kněžstva v různých zemích jinak, ale vždy dle potřeby, aby lid podnícen byl proti kněžstvu. V Německu štvánici tuto katolický tisk a lid rázně odsoudil: přímo informoval se na bojišti belgickém a štvání odhalil jako mrzkou pomluvu a lež. V Rakousku na pomluvu tu bylo zatknuto 16 kněží slovinských, ale po vyšetřování jich bylo 15 propuštěno. Jeden toliko potrestán, že mluvil o Srbech jako svých bratřích. Sám německý vídeňský kardinál Piffl ujal se pomlouvaných těchto slovanských kněží veřejně v kostele svatoštěpánském.

U nás v Čechách rozšířila se pomluva, jakoby biskupové a kněží zavinili evropskou válku, najednou po celé zemi a vnikla do každé vesnice. Dle jedné noticky denníku „Čech“ pověst tuto uveřejnilo tiskem sociálně-demokratické „Právo Lidu“ a ku podivu státní censura tuto pomluvu propustila. Na venkově českém rozšířili pak tuto pověst někteří domobranci, když z mobilisačních stanic zavítali na dovolenou domů. Pomluvy tyto jsou jen jednou ctappou štvanic protikřesťanských. Taktika nevěry proti víře katolické a kněžstvu jest stále stejná: pomlouvati, špinit, popouzeť.

Tato pomluva jest jenom jeden článek celého řetězu štvanic podobných. Aby lid kněžstvu byl odcizen a proti němu a proti víře popuzen, vrhají nepřátelé víry a kněžstva na bedra kněží vždycky to, co lid tísni. Jest to taktika známá.

Je-li na př. dělnictvo v bídě, řekne se a píše se : Toho jsou vinni klerikálové a kněží. Vede-li se rolnictvu špatně, to udělali také kněží a klerikálové. Je-li živnostnictvo v úpadku, toho příčinou jsou klerikálové a kněží. Mají-li učitelové nebo úředníci malé platy, to zase odnesou kněží a klerikálové. Zamožuje-li kořaleční mor některou krajinu, kořalku píti naučili lid kněží, budete slyšeti třeba z úst některého profesora-volnomyšlenkáře. Když u nás loni a předloni bylo nadšení pro bojující malé národy balkánské, bojující za svobodu z jařma tureckého, rozhlašovalo se zase mezi lidem : Klerikálové a kněží drží s Tureckem ! Zkrátka a dobře, ať se přihodí ve světě cokoliv zlého, všechno odnesou kněží a klerikálové.

Důkazy pro pomluvy ty nepodávají se žádné, jen se to stále opakuje a tvrdí bez důvodů a důkazů s patrným vědomím, že lid konečně tomu uvěří. V tom vidíme celý systém zloby protikřesťanské, systém a taktiku nikoliv snad novou, ale hodně starou, neboť této taktiky užívali již staří pohané prvních století proti křesťanům, aby lid nemyslicí pošťvaly proti jménu Kristovu.

A jest to jen důkazem, že zloba ani hloupost lidská dosud nevymřela, když dosud takové nesmyslné bezdůvodné pomluvy mohou se mezi lidem šířiti. Sečtější, vzdělanější a rozumnější lidé ovšem na takové řeči se nechytí, ale lidé naivní, jednodušší nebo zlostní a škodolibí berou je za bernou minci. Rozumný člověk, ať jest to muž nebo žena, když takového něco uslyší, nežli by uvěřil, ptal by se napřed : Kterí kněží, kteří biskupové, v kterém místě nebo

zemi to vyvedli? Kde a v kterém státě na světě řídí kněží a biskupové vládu, vyvolávají a začínají válku, řídí diplomatické věci? Ptal by se: Co by z toho kněží měli, aby přáli si tak toužebně válku? Což nemají sami ve válce své bratry a příbuzné blízké? Či snad proto, že sami musejí též útrapy a nebezpečí války nésti? Na př. u nás jest na poli válečném a v lazaretech přes 1200 kněží. Snad proto, že mnozí z nich na bojišti nebo v nemocnicích přijdou o zdraví i život? Či mají snad kněží nějakou hmotnou výhodu z války? Kdyby rozmohly se, jak to bývá ve válkách, mezi lidem nakažlivé nemoci, nebudou to právě kněží, kteří vedle lékařů a ošetřovatelů největším nebezpečenstvím jsou vysazeni? Netrpí kněží jako jiní bídou, kterou války přinášejí? Mají z toho nějaký zisk a výhodu, když lid v bídu upadá? Neutrčí kněží i na štolových poplatcích, které bez toho jsou skrovné, když za války zemřelí osadníci jejich na bojištích bezplatně se pochovávají, doma zemřelí na nemoce nakažlivé přímo z márnice ke hrobu se odnášejí a nádhernější placené pohřební průvody přestávají? Může někdo nějaký rozumný důvod uvést, proč by kněží pro válku horovali? Proti hlouposti jest ovšem těžko bojovati!

Schválně rozvedli jsme celou věc šířeji před očima čtenářů, zmiňující se i o poplatcích štolových, aby vysvitla pravda, že pomluva jest úplně bezdůvodná a nerozumná. Když přes to pověst tato se šířila, bylo konečně z povolaného místa u úřadů proti ní zakročeno. Od té doby pomluva tato umlkala. Za to však zloba vynalezla novou: Že prý kláštery a duchovenstvo málo přispívají na podporu raněných. Avšak tato pomluva dlouho se neudržela, neboť listy katolické v zápětí proti ní postavily seznam milodarů, které již kláštery a duchovenstvo daly a dosud dávají. Čísla mluvila a mluví řečí jasnou.

Když to tedy nešlo s pomluvou proti kněžím, začíná zloba napadati víru a zbožnost hlavně ústně. Ohřívají se prastaré, dávno vyvrácené fráse jako na př.: Kněží žehnají zbraním, aby jimi hodně lidí se povraždilo! Z té celé věty jsou jen dvě slova pravdivá, totiž: „Kněží žehnají“, to jest pravda! Kněží dávali vojákům před odchodem na bojiště požehnání, kněží žehnají i těžce zraněné a nemocné vojiny, kněží žehnají i zemřelé vojiny. Že by kněží byli žehnali v arsenálech zbraním, dělům a puškám — toho jsem nikdy neslyšel. A kdyby někdy a někde kněz požehnal i zbraně jako žehnává se na př. nová železnice nebo stříkačka, ještě by to nebylo nic špatného. Neboť tím by jen vzývána byla pomoc boží, aby zbraně ty sloužily k dobru toliko, na obranu spravedlnosti, na spravedlnou ochranu vlasti, na obranu vojína, který jich bude užívat a s tím přáním, aby vojn neuzil jich k ukrutnostem, ke hříchu, ale jen v nutné sebeochraně. Vypravuje se o slavném chirurgu českém Dr. Michlovi, že před těžkou operací, kterou měl předsevzít, se modlival, nežli vzal ostré nástroje do ruky a začal řezati. Svolával také požehnání boží na ty nástroje, které řezaly v lidském těle, ale nesvolával ho, aby vraždil ale aby zachoval. I válka jest holestná operace v těle lidstva. Svolává-li kdo požehnání boží pro zbraně, činí tak s úmyslem, ne aby hubil, ale zachoval, ne aby ničil, ale prospěl dobru lidstva.

S takovou intencí bere každý řádný poctivý vojn zbraň do ruky, s takovým úmyslem ji užívá, nechce vraždit ale dobra, spravedlnosti a práva hájiti. Tím méně možno tedy knězi podkládati takový zvrhlý úmysl, že by žehnal zbraním, aby se jimi hodně lidí pobilo. Podkládati někomu bez důvodů hanebné úmysly za účelem zlehčiti a scsměšniti ho, jest frivolnost, které schopen jest jen člověk zvrhlý.

„Ale kněží a lid modlí se za vítězství, modlí se kněží a lid na obou stranách, u nás i u našich protivníků, koho pak má tu Bůh vyslyšeti?“ Takovou řečí hledí nemodlenci též lid zmásti. Vykládávají celou věc i šířeji: Tak prý v Rusku prosí lid Pannu Marii, aby Rusové zvítězili, u nás zase vzývají ji o přimluvu za naše vítězství; koho prý tedy má Panna Maria vyslyšeti, komu pomoci? Mnohý, když tuhle námitku pronesl, hledí kolem sebe sebevědomě a myslí si kdo ví jak moudře nepromluvil a že svou řečí zasadil modlitbě ránu smrtelnou! To je pravda, že věřící lid všude se modlí za vítězství. Avšak jest to něco nemoudrého nebo špatného? Který moudrý člověk přeje si porážky? Když věřící křesťan modlí se o vítězství, prosí toliko Boha, neporoučí mu, co se má státi. Co se stane vůli neb dopuštěním Božím, sice neví, ale tolik se ví, že Bůh nejvyšší dobrotivý, nevyslyší-li ho dle jeho přání, vyslyší ho přece k jeho dobru a spáse, ví a jest přesvědčen, že dobrá modlitba není marna, proto se modlí.

Pravda, že vítězství dobývá obyčejně jedna strana, že ze dvou prosících jeden tu bývá vyslyšen. Avšak proto přece není nerozumno a bezúčelno o vítězství se modliti. Což se nepřiházejí i v životě lidském podobné věci, že na příklad o jedno vypsané místo bývají dva i více žadatelů? Každý z nich ví, že jenom jeden místa dosáhnouti může, proto však svých žádostí neberou zpět, ale čím více kompetentů, tím více každý z nich se přičiňuje, aby jeho žádost došla cíle. Tak podobně se má i s modlitbou o vítězství v době válečné; poněvadž se ví, že jen jedna strana může vítězství dosíci, tím více o ně obě strany zápolí a také o ně Boha prosí.

Avšak modlitby v čas války nemají jen za účel prositi o vítězství, ale i prositi o ochranu Boží pro tělo i duši vojinů, prositi o šťastnou smrt pro umírající, vyprositi odvrácení ukrutností a svízeli, konečně vyprositi i kýžený mír, jenž by sloužil blahu lidstva. Ano, křesťan po příkladu svého Spasitele nemodlí se jen za přátele, ale i za nepřátele, všem přeje to nejlepší od Boha.

„Ale jak může Bůh dívat se na takovou hroznou válku?“ slýcháme novou námitku. Námitka neb otázka tato mluví o Bohu hodně po lidsku, nuže, budiž dovoleno na ni hned také po lidsku odpověděti. Jak se může Bůh na nynější válku dívat, táží se; avšak Bůh viděl válek již mnoho od počátku světa, válek někdy daleko ukrutnějších nežli jest tato a přece zůstal Bůh tím, co jest. Bůh vševědoucí vidí podobné divadlo, jaké skytá válka, den co den; vidí každou minutu umírati na zemi i v době míru asi 88 osob, za hodinu 5000, za den 127.000, za rok 46 millionů mrtvých. A co mrtvých vidí oko Boží teprve v celém vesmíru každou minutu, hodinu nebo každý rok! Z toho bychom po lidsku soudili, že Bůh je necitelný, ale Bůh přece jest láska nejvyšší a dobro největší. Abychom tedy pochopili lépe, že Bůh jest a zůstává dobro a láska největší, poslal nám Syna svého Ježíše Krista na svět, abychom na něm viditelně spatřili lásku Boží, Ježíš Kristus, vtělená láska Boží, vida a předpovídaje zkázu města Jerusalema, plakal nad městem. Tak nás poučil Bůh, že jest láska Boží, že Bůh zla si nepřeje, zloby neučinil, že Bůh ani války neučinil. Odkud vzalo se tedy zlo ve světě a válka? Z převrácené vůle lidské! Bůh války nechce. Kdyby tedy všickni lidé jednali dle vůle Boží, nebylo by válek ani zla ve světě. Ale mnozí lidé nechtějí toho, co Bůh chce, proto jsou příčinou svého i

jiných neštěstí. Měl-li by tedy Bůh všechny války ze světa sprovoditi, musil by lidem vzíti svobodnou vůli a snížit člověka na roveň zvířete nebo ještě níže. Tak by však vzal lidem i jejich důstojnost i prostředek k jejich spáse. Proto Bůh, má-li člověka zachovati v důstojnosti jeho jako tvora rozumem a vůlí svobodnou obdařeného, dopouští i války jakož i proto, že hrůzy válečné mnohdy odvrátí lidstvo od největšího zla, totiž hříchu. Neštěstím člověk zmoudří. Bůh dopouští války i z té příčiny, že válka aspoň z jedné strany bývá válka spravedlivá — boj obranný. Na poli válečném mnozí bojují boj spravedlivý, boj svatý, za nějž odměny, nikoliv trestu zasluhují od Boha. Jako zajisté každý jednotlivý člověk, jeli nespravedlivě jeho život nepřítelem ohrožen, má právo bojem i svého života hájiti, tak se to má i s celým národem a říší.

Za nynější hrozné války evropské my národové rákoušti jsme přesvědčeni, že bojujeme boj obranný, spravedlivý a svatý. Za to ručí nám náš staříčký, mírumilovný mocnář. Náš císař a král v celém světě znám byl jako kníže míru a pokoje, jenž nejen za svého života žádné války útočné nevedl, ale ani války žádné si nepřál. Náš panovník jest srdce tak citlivého, že poslední leta ani jednoho zločince nechtěl o život připraviti, proto rozsudků smrti poslední leta nepotvrzoval, tím méně by chtěl životy milovaných svých poddaných marně utráceti v boji. Jeho touhou největší, jak výslovně ujistil a jak o něm všude bylo známo, bylo, aby v míru mohl oči své zavřiti. Náš panovník jest zbožný katolík, jenž vědom si jest své zodpovědnosti před Bohem. A když tento mírumilovný, staříčký mocnář ujistil své národy výslovně, že není tu možno jinak jednati, než do války své národy volati, ač ví, že brzo předstoupí před soudnou stolicí Boha svého, pak jistě boj naší říše jest

boj nám vnucený, boj obranný, boj spravedlivý. Proto také národové rakouští s takovou jednomyslností a statečností pustili se v tento boj. Naši protivníci sami vnuťili naši říši do války obranné. Co zamýšleli? Nic méně a nic více, jak sami přiznali, nežli naši říši rozbítí, naši dynastii katolickou odstranili.

Nevěrecké spolky zednářské, jež mají hlavně v programu zničit dynastie katolické a bořit monarchie, pomáhaly svým dilem protivníkům našim. Už dávno o to pracovaly, šířice umělé zmatky uvnitř říše naší a když útoky vnitřními rozbítí ji nemohly, štvály na ni za záměrem výhod hospodářských nebo i národnostních sousední některé státy — hlavně Rusko a Srbsko. Jisto jest, že vyšší kruhy v ruské říši i v království srbském jsou většinou v rukou zednářských, podobně ve Francii i Anglii. V Bělehradě samotném jsou 3 lože zednářské, z nichž dvě teprve před krátkou dobou byly založeny. Měl snad náš panovník a naše vláda vydati říši na pospas těmto choutkám protivníků? To by byl hřích veliký — veliká nevěrnost povinnosti. Proto tasil meč, jak svědomí mu velelo. A my všickni zajisté Boha prosíme, aby nedal nám v tomto spravedlivém boji zahynouti a my všickni jsme přesvědčeni, že Bůh toho nedopustí. Ujišťuje nás v tom chrabré držení našeho vojska proti přesile nepřátelské, ujišťuje nás o tom i minulost. Kdykoliv Rakousko tasilo meč na obranu své vlasti, kterou zloba lidská chtěla zničit, vždy obránilo ji.

Hůře nežli dnes bylo Rakousku za doby císařovny Marie Terezie, kdy se všech stran valila se do Rakouska vojska nepřátelská, aby rozchválila země naší říše a o ně se rozdělila. A Rakousko se obhájilo, Rakousko zvítězí i nyní. Marné jsou všechny práce protivníků uvnitř říše i za jejími hranicemi. Bůh jest s námi!

Avšak modlitba prosebná není nic platná! Slýcháme zvláště za dnešní válečné doby tuto námitku nebo aspoň takovou pochybnost. I někteří katolíci, kteří jsou beze vší zlé vůle, přicházejí tu aspoň do pokušení. Tak jedna matka modlila se stále, aby její milý syn nebyl odveden, — a syn byl přece odveden. Tu zase jedna mladá žena denně prosila Boha aby její muž vrátil se z vojny zdráv a hle! ztratil nohu. Tam zase prosili Boha, aby voják byl při životu zachován, a — on padl na bojišti. A takových podobných případů možno uvést více. Následuje snad z toho, že prosebná modlitba není nic platná? — Nikoliv! Naopak pravíme, že dobrá prosebná modlitba nikdy není marná. Aby modlitba prosebná vyslyšena byla, musí to býti skutečně modlitba. Není to modlitba, Boha důstojná, když někdo se modlí, jakoby chtěl Bohu poručiti, co má učiniti nebo co má dopustiti. Kdo se dobře modlí o něco, ten jen prosí, ale neporoučí Bohu. Poněvadž ví, že Bůh jest moudrost sama, jenž lépe ví, nežli člověk, co pro nás jest dobré, poněvadž ví, že Bůh jest láska nekonečná, jež nás miluje více nežli my sebe a své drahé milovati dovedeme, proto prosící křesťan odevzdává se při modlitbě do vůle Boží. Kdyby Bůh měl všechny prosby, jaké my lidé Jemu přednášíme, vyslyšet, pak by Bůh musil svůj rozum a svou lásku podříditi našemu malému rozumu lidskému a naší slabé lásce lidské. A to by nesloužilo ani ke cti Bohu ani nám k dobrému. Mluvme zevrubněji; tu by mohly všechny matky jenom se pomodliti, aby žádný jejich syn nebyl odveden — nebylo by vojska, nebo mohly by prositi všechny ženy, aby jejich mužové přišli zdrávi — nebylo by raněných, konečně všickni lidé by mohli prositi, aby žádný neumřel — a přestaly by pohřby a lidé zůstali by na této zemi na věky a nebylo by třeba ani věčnosti.

Bylo by však Boha důstojné takové modlitby všechny vyslyšeti? Jistě ne! Bůh vyslyší dobrou modlitbu vždy, ale ne vždy dle našeho přání, ale často nad naše přání: dá nám více než jsme prosili. Prosili jsme snad jen o ochranu těla, Bůh ochrání více — ochrání duši, modlili jsme se o život časný, Bůh dá za to život věčný.

Abychom měli příklad jak Boha prositi máme, a že pak Bůh naši modlitbu dobrou vyslyší, ukázal nám vzor modlitby na Spasiteli světa, Spasitel světa třikrát vroucně se modlil před svým utrpením: „Otče můj, jestli možné, ať odejde ode mne kalich tento, ale však ne jak já chci, ale jakž ty“ (Mat. 26, 30). Toť vzor dobré modlitby! A modlitba byla vyslyšena! Neodešel sice kalich utrpení — Otec dopustil na svého Syna velké bolesti, potupnou smrt, avšak anděla útěchy poslal Synu svému, a utrpení a smrt Syna božího přinesly celému světu útěchu, spásu a vykoupení! Tak i křesťan, jenž dobře Boha prosí, bez vyslyšení nezůstane. Bůh ho potěší, posilní, aby ke spáse duše své utrpení a kříž nésti mohl, Bůh dá mu více, než oč prosil. Či nebyla prosba vyslyšena, když by někdo prosil o 100 K a místo 100 K dostane 1000 K, nebo věc ještě cennější? Nedejme se tedy v této době hrůz válečných od modlitby ničím odvrátiti! Modleme se, prosme Boha, ale modleme se dobře! Ani jedna dobrá modlitba nepřijde nazmar!

VI. Možné následky války.

Dosud obraceli jsme zřetel, hledíce osvětliti nynější válku, k minulosti a přítomnosti známé. Zbývá ještě zamířiti reflektor do budoucnosti a zodpověditi otázku: jaké asi

výsledky a následky bude mít nynější světová válka? Avšak tu hned přiznati dlužno, že nejnesnadnější věc jest hádati do budoucna, které zastřeno jest zrakům lidským. Známoť, jak nesnadno jest předpověděti jen na krátký čas povětrnost, jak proroctví povětrnosti stojí na slabých nohách, ač známo jest, že zákony přírodní se nemění. Čím nesnadněji jest předpovídati události budoucí, které spolu vytváří i svobodná lidská vůle! Ale přece možno rozumně uvažovati o možných následcích války, neboť z příčin a podnětů možno souditi o následcích jejích, z minulosti a přítomnosti o budoucnosti. Co se budoucnosti týče, máme spíše přání než předpovědi. A pravíme otevřeně a s důrazem; naším přáním jest, aby nynější válka skončila vítězně pro naši říši. Kdo by opaku si přál, jest zrádce aspoň v srdci svém, jest nepřítel našeho lidu, naší země i celé říše, neboť přál by si pro lid náš, naši zemi i říši velikou pohromu. Běda poraženým! říkali již staří Římané a totéž platí i dnes. S porážkou otevřela by se teprve brána hrůz a neštěstí do kořán. Nemoci, děs válečný, pustošení válečné, bída — zaplavily by i naši českou vlast. Takové přání může mít buď jen necitelný nepřítel vlasti nebo člověk zbrklý. Proto každý přítel vlasti a člověk moudrý přeje si vítězství brzkého.

Tim povstává nová otázka; jak dlouho potrvá nynější válka? O tom jsou různá mínění: jedni kojí se naději, že do Vánoc bude mír; jiní hádají, že válka potrvá do jara; na Rusku dávají se slyšeti, že válka bude trvati celý rok; v Anglicku se holedbají že prodlouží válku do konce r. 1915. Kdož mluví o velmi dlouhé válce, činí tak hlavně proto, aby své odpůrce zastrašil; jest to jen jeden způsob zastrašovací taktiky. Ale tolik jest jisto, že klamali se ti, kdož se domnívali, že při nynějších zdokonalených zbraních

odbude se válka v několika dnech nebo týdnech. Zapoměli totiž, že se zdokonalením zbraní změní se i způsob válčení. Dříve vojska proti sobě stála v otevřených řadách, dnes ponejvíce proti sobě leží zakopána v zemi. V dřívějších dobách byly proto pohyby vojsk čilejší, proto i dospěla ke konci rychleji. Dřívějších válek účastnila se vojska poměrně malá, dnes bojují vojska millionová. Tyto ohromné miliony ženou se proti sobě jako dvě velké mocné, dlouhé vlny. Z počátku, než se proti sobě nakupí, ta neb ona strana dodělává se částečných vítězství, ale když utkají se hlavní síly, tu skupí se proti sobě tak, že těžko jest v krátkém čase dospěti k rozhodnutí. Tu a tam dlouhá bitevní čára se prohne nebo uhne, bojuje se se střídavým štěstím. Jak vojenští odborníci píší, proraziti silnou bitevní čáru, která jest vlastně jako moderní tvrz pevná, ostnatým drátem podminovanými pásmy, četnými zákopy opevněná a rychlopalnými zbraněmi chráněná, jest věc velmi nesnadná; obejiti pak dlouhou bitevní čáru jest stejně těžko, neboť protivník prodlužuje ji, aby nebyl obemknut; a když by měl býti obchvácen, rychle se uhne a zase opevní se v místě pro něho příhodném.

Z té příčiny nedošlo dosud na žádné straně k rozhodnému vítězství a nelze předvídati, kdy k němu dojde. Avšak výsledek dosavadních bojů jest, že naši protivníci přišli k přesvědčení, že poraziti Rakousko-Uhersko a Německo jest věc nadlidská a že spíše a dříve německá vojska budou v Paříži, nežli spojená protivná vojska dostanou se do Berlína, nebo ruská a srbská do Vídně. A tato okolnost nesmí se podceňovati, toť jest veliký úspěch našich vojsk a toto přesvědčení, doufáme, jest první pohnutkou k míru. Ano trváme, že by již na základě této situace bylo k míru došlo, kdyby nebylo Anglie. Kdo zná dějiny, ví, že Anglie

vždycky ráda rozeštvávala mocnosti na pevnině evropské a hleděla z těchto bojů pro sebe těžiti. Anglie sleduje chytrou politiku, aby cizí mocnosti za její zájmy bojovaly a krvácely, a na konec hledí sama ovoce vítězství skliditi. Tak si vede Anglie i dnes. Byl to anglický král Eduard, nedávno zemřelý, který snažil se Německo izolovati, t. j. o všechny přívržence připravit a pak zničit. Známo že i Rakousko hleděl pro sebe získati. Proč?

Pravili jsme, že nynější válka jest povahy národohospodářské. Anglie ze závisťi hledí německý světový obchod a průmysl, který stal se jí mocným a nemilým konkurentem, zničit. V Anglii jest hlavní ohnisko, z něhož vyšla nynější válka. Dnes se ukazuje vždy jasněji, že hlavně Anglie to byla, jež poštvala do boje Rusko i Francii, jako poštvala do války později i Japonsko, šťve Portugalsko a neustále neutrální ostatní říše a země do války šťve. Angličan jest zisťný obchodník, jenž lehce z celého světa chce těžiti. Co vyčítá Anglie Německu, že prý Německo chce svět opakovati, to vlastně dělá Anglie dávno sama. Podíváme-li se jen zběžně na mapu světovou, uvidíme, že Anglie má na celé zeměkouli nejlepší a největší kusy země ve své moci, že zmocnila se nejdůležitějších úžin mořských a bodů, aby ovládla moře pro svůj obchod a průmysl. Ale to jí nedostačí, chce více, chce ovládnouti celý svět, zejména i Afriku, aby od Egypta až do Kapska měla území nepřetržitá. Aby tohoto světového panství nabyla, hledí světovou moc Německa v první řadě zlomit a užívá při tom své osvědčené taktiky; šťve cizí spojenecké síly proti svému odpůrci. Sama co nejméně boje se účastní, aby se neseslabila. Proto svého loďstva šetří, do rozhodné bitvy ho neposílá, aby o ně nepřišla; do Antwerp poslala na pomoc asi 6000 nováčků, když viděla že pevnosti bude brzo konec

aby se neřeklo, že nic nedělá pro spojence. Spojencům slibuje hlavní pomoc až na konec, až prý někdy za rok, až vojsko sežene a vycvičí, poněvadž ví, že zatím může býti celé válce konec; zatím staví do řad bitevních ubohé Indy a Kanadany. Nesmí si totiž sama prsty spáliti, aby jimi mohla na konec pro sebe hojně lovit. Ať si zatím její spojenci celí vykrvácí — ona naposled bude mít rozhodný hlas.

Proto také chytře si to zařídila, že spojenci bez souhlasu ostatních nesmějí míru uzavírat, byť i vykrváceli — až totiž teprve Anglie bude chtít. Taková bývala a taková jest i nyní politika anglická. Proto konec války bude až teprvé tehdy, když Anglie buď bude k míru okolnostmi donucena, nebo až spojenci její ošemetnou hru prohlédnou. Jak dnes věci se vyvíjejí, zdá se, že stane se případ první. Přísloví praví: Kdo stojí o cizí, přichází o své. A to se může státi Anglii — může přijíti snadno za nynější války čím déle válka potrvá, o své osady zámořské. Burové se bouří proti ní, Turecko bouří proti ní Egypt, severní Afriku, Persii i Indii, Japonsko lačné zabírá německé ostrovy v Tichém oceánu, prý ze strategických důvodů, ač Anglii strategie tato se nelíbí. Až Anglie bude viděti že půda pod vlastníma nohama se jí boří, pak nakloní se k míru — pak bude konec světové válce — hlavně Anglii vyvolané.

Když jest nějaká válka, mluvívá se již předem též o tom, jak se asi změní hranice zemí ve válce účastněných. Není divu, že tedy i za této veliké války vtírá se mimoděk myšlenka, jaká změna hranic nastane po válce. Dr. Kramář hned na počátku války napsal, že prý se budou hranice v Evropě překreslovati. Na velkou změnu hranic jednotlivých říší a zemí však nelze počítati a to hlavně z důvodů

dvou. Předně změnu hranic chtělo prováděti hlavně Srbsko a Rusko, kojice se nadějí, že Rakousko a Německo rozbijí rychlým nárazem. Ale, jak věci se ukázaly, plán jejich se zhatil, díky pomoci Boží a jednomyslné chrabrosti našich vojsk. Srbsko jest již takřka vyčerpáno — jeho offensivní moc jest zlomena. Rusko ztratilo již na mrtvých, raněných, zajatých a nemocných vojínech svých daleko více než 1 milion lidí a místo, aby operace jeho v Haliči pokračovaly, ztratilo ještě poslední týdny mnoho území, která nedávno obsadilo.

Druhý důvod proti očekávané snad větší změně hranic jest ten, že válka nynější jest válka hlavně národohospodářské povahy. Dnes se neválčí tolik o hranice mezi jednotlivými říši, jako bylo za bojů národnostních, spíše bojuje se o zájmy hospodářské a proto o vliv na moři. Mořské dráhy obchodní mají dnes větší význam pro obchod a průmysl světový nežli nějaké území v Evropě získané. Zámořské osady, které odebírají výrobky říší, jsou důležitým tržištěm pro říše evropské. Nebojuje se tedy o hranice říší v Evropě jako o panství na moři, nebojuje se ve válce národohospodářské tolik o kousek země, jako spíše v moři o vodu. Americké listy již na počátku války balkánské na tuto věc upozornily. Psaly asi v tomto smyslu: Není bez významu, že první válka v Evropě začala se točiti o vliv na moři Adriatickém a Středozezemním. S malým mořem Středozezemním válka začala, zcela přirozeně, jako každá věc s malými začátky počíná. Pak přijde boj o moře větší, o Atlantický oceán a naposled dojde k boji o Tichý oceán, kterého boje budou musiti účastnit se i Severní státy americké. A že v celku tato úvaha byla správná, učí nynější válka a učí i ta okolnost, že severní Amerika již nyní s velkým nepokojem sleduje pohyby japonských lodí v Tichém oceánu. Amerika se k této válce o moře

strojí, proto prokopala i šiji panamskou, aby loďstvo její válečné mělo do obou oceánů snadný průjezd a ona mohla ho v obou mořích rychle užít k obraně svých zájmů.

Až se bude jednati o podmínky míru, uvidíme, že bude se tu v první řadě jednati o zájmy hospodářské a podmínky ty budou také hlavně povahy hospodářské. O území bude se jednati jen tehdy, když to budou žádati zájmy hospodářské. Z té příčiny nečekáme v Evropě velkých změn hranic říší a zemí ve válce účastněných.

Válka jest jako vichřice, která působí spousty hrozné ale, která také ukáže, kde co chybí. Vichřice kácí ovšem i stromy zdravé, boří obydlí i dobře stavěná, ale přece nejspíše zlomí strom nezdravý, nahnílý a odnáší krytinu chybnou. Tak i válka ukáže, kde co ve státech a společnostech nahnílého a nedostatečného. Mnohé nedostatky a chyby, které by byly v době míru dlouho zůstaly nepovšimnuty, budou odhaleny a pak po válce napraveny.

Na základě zkušeností, kterých ve válce vlády nabudou, budou pak po válce odstraňovati chyby nejen ve vojenství, ale i v politice a v životě hospodářském a kulturním. Ukáže se, že ten stát jest silný, jenž pěstuje spravedlnost k národům svým a třídám, jenž nezakopává talentů duševních, ale umí je vyhledávati a s nimi těžiti, jenž podporuje mravnost, která činí národ zdravým. Spokojený a mravný národ jest mocná záštita státu. Bůh rozděljuje talenty duševní spravedlivě, talentované lidi najdeme proto ve všech národech a třídách lidu. Proto stát nesmí jednému snad národu nadržovati, nebo jednu třídu společenskou vyvyšovati, ale všude ze všech národů říše a ze všech tříd společenských talentované lidi vyhledávati.

Doufáme proto, že po válce i národové menší dojdou svých oprávněných požadavků a budou jako důležité složky

státní moci respektováni. Ale i národové velici vyléči se ze svých chyb: Francouzové ze své zuřivosti protikřesťanské, Angličané ze své panovačnosti a ziskuchtivosti, Rusové ze své strnulosti a bezohlednosti, která nemá smyslu pravého pro svobodu, malý národ srbský ze své přepjatosti a ztřeštěnosti, které svedly tento národ již častěji na cestu královraždy a do společností anarchistických.

My, katoličtí Čechoslované, nevylučujeme ze své lásky žádného národa, neboť to bylo by počínání nekřesťanské, nevylučujeme ze své lásky bratrské ani Srbů, ani Rusů. Ale pravá láska bratrská smí toliko milovati národ a jeho dobré vlastnosti, nikoliv jeho chyby a hříchy. Pravá láska bratrská nesmí tedy chyb a hříchů národa se zastávat, ale je kárati a si přát, aby bratrský národ se napravil. Taková láska jest láska pravá, která bližnímu prospěje; ale láska, která zastává se i chyb národa, jest láska škodlivá a zločinná. Kdyby Srbsko setrvalo na cestě dosavadní, pak svou přepjatostí a ztřeštěností nejen bude ohrožovati stále sousedství, ale podkopá si samo svou samostatnost, neboť anarchistickými piklemi nezakládá se státní moc. Kdyby Rusko setrvalo ve své skostnatělosti, která stala se i u nás příslovečnou, takže se říká o člověku, jenž nemá smyslu pro pokrok pravý: Ty jsi 100 let za Rusy; kdyby Rusko setrvalo ve své bezohlednosti, která nezná svobody pro jiného, jen svobodu pro sebe, pak i ten kolos ruský jednou se shroutí a žádná brutální moc, žádná knuta kozácká říše takové nezachrání.

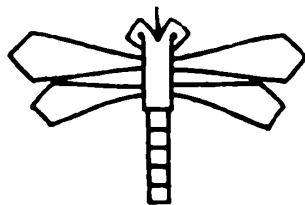
Napsali jsme na začátku těchto úvah, že válka jest jako nemoc a s tím ukončíme tyto články. Je-li člověk zdrav, nevážívá si patřičně svého zdraví, až teprve, když se roznemůže, vidí co ztratil a touží po zdraví. Tak se věc má i s lidstvem celým. Lidé, dokud těší se míru, neváží si

ho, hřeší často proti němu. Viděli jsme to, jak za doby dlouhého míru lidé čím dále, tím více byli nepokojní, jak za nic nepovažovali štváti a rozeštváti. Avšak kdo seje vítr, klidí bouři, praví přísloví. Přišlo k velké válce, štvance ji vyvolaly. A nyní teprve každý vidí, jak drahocenný jest mír a laký hřích jest rozsévati zášť a nepřátelství.

Proto lze očekávat, že po skončené válce budou lidé klidnější a více budou ceniti mír. Nastane uklidnění. Ovšem odstraniti všechny války a zajistiti stálý mír nikdy se nepodaří. Skládají sice mnozí velikou naději v mírové konference nebo světové smírčí soudy. Smírčí soudy takové, před jejichž forum dle souhlasu všech mocností měly by se spory a nedorozumění předkládati k rozhodnutí smírčímu, aby válkám se předešlo, mohly by sice mnohou válku zameziti, ale nikdy všechny. Proč? Důkaz jest na snadě. Jako zajisté v občanském životě k urovnání sporů mezi jednotlivci jsou soudy — a přece, ač každý občan ví, že svou spornou věc má vyřizovati před soudem, přichází ke rvačkám krvavým, k pěstnímu právu či nepravu, tak to bude i mezi národy a státy, i když by měly svůj světový smírčí soud. I při tom by přišlo k válce. A dále: světový smírčí soud nad národy neměl by to, co má každý jiný soud občanský — a bez čeho jeho rozsudky nedají se prováděti — totiž exekutivní moci. Soudce občanský má k ruce exekutivní moc — četnictvo, které donutí odsouzeného, aby se podřídil právu. Ale kde by podobné moci exekutivní našel světový soud smírčí? Řeknou: Ve vojsku! Dobře, tedy by musil poslati v případě odporu vojsko do války proti neposlušnému státu — nebo-li vyvolati válku, válkou válku potírati.

Válka nynější, jak bylo na počátku ukázáno, v popředí jest povahy národohospodářské, jest boj o časný blahobyt, čili o chléb. Až lidstvo pozná, co ten boj o chléb

stál životů lidských, přijde k poznání pravdy, kterou vyslovil Spasitel světa : „Zdaliž není život více nežli pokrm a tělo více nežli oděv ?“ (Mat. 6, 25.) a nebude ve své péči a starosti o pokrm a oděv, o časný blahobyt, zabíhati na cesty výstředností, které pro zisk lepšího pokrmu a oděvu kopají lidstvu hroby. Kdyby byli ve světě více všímali si evangelia Ježíše Krista, který učí, že život je více nežli pokrm a tělo více nežli oděv, trvám, že by nynější světové války nebylo.

Seznamy ztrát válečných

z českého jihu přináší „HLAS LIDU“ dvakrát týdně v Č. Budějovicích vycházející čas. a proto je po něm všude velká poptávka. Má v každém čísle přehled posledních událostí válečných, takže čtenář se z něho dobře poučí o stavu operací válečných. Mimo to přináší mnoho dopisů z bojiště a důkladné informativní články, jako jsou články z něho v této brožuře otištěné. **Žádejte o číslo na ukázkou, pošle se Vám zdarma bez závazku dalšího odebrání.** Možno předplatiti též na zkoušku na jeden měsíc, což stojí 70 h. Předplatné na 1/4 roku 2 K.

Adresa: „Hlas lidu“ v Českých Budějovicích.

Potřebujete-li útěchy

v těžkém bolu v nepřítomnosti neb ztrátě svých milých, objednejte si jeden z našich tří lidových časopisů:

„Anežka“ časopis pro křesťanské dívky, ročník 37.

„Ludmila“ „ „ „ matky, „ 40.

„Václav“ „ „ „ jinochy a muže „ 36.

V nich sami čtenáři sdělují si svoje strasti a těší se vzájemně. Též redakce uveřejňuje články plné útěchy, povzbuzení a posily duševní. Čísla první nových ročníků vyjdou 1. ledna 1914. I ročníky 1914 jsou ještě k dostání. Cena jednoho čas. 2 K ročně, odebírá-li se 10 čísel kteréhokoliv z nich neb všech 3, dostane se po 1 K 60 h. ročně. Čísla na ukázkou pošlou se zdarma; požádejte o ně lístkem.

Adresa: Časopis „Anežka“ („Ludmila“, „Václav“) v Č. Budějovicích

Křesťanský názor světový.

Napsal J. Šmejkal, farář ve Veselíčku.

Díl I. **Rozumové základy víry.** Cena poštou 1 K 90 h.

Díl II. **Zjevení Boží.** Cena poštou 2 K.

Výborný tento apologetický spis, který pro jasnost a srozumitelnost podání může i laik s prospěchem pročísti a útěchu v pochybnostech najíti, neměl by v žádné soukromé ani spolkové knihovně scházeti. Objednávky přijímá

Česká sekce diecévního komitétu v Čes. Budějovicích.

Znáte „Českou ženu“

nejlacinější, od našich žen vždy netrpělivě čekáný časopis? Cena 50 h ročně, od 3 exemplářů na jednu adresu posílaných snižuje se poplatek na 30 h a na každých 10 exempl. dává se jeden zdarma. Pište si o číslo na ukázkou, i pošle se Vám zdarma.

Adresa: **„Česká žena“ v Českých Budějovicích.**

Dělnická otázka.

Nepostrádatelný spis pro každého, kdo se o sociální otázku zajímá. Napsal universitní profesor J. Hitze, přeložil J. Voňavka

Cena 2 K 70 h.

Kdo se na tento insert odvolá, obdrží za spis 1 K 35 h poštou vyplaceně. Objednávky vyřizuje

Česká sekce diecésního komitétu v Čes. Budějovicích.

Svůj k svému!

K ukládání peněz, půjčkám všeho druhu, a k vyřizování všech operací peněžních doporučujeme Vám jediný katolický ústav na českém jihu

LIDOVOU ZÁLOŽNU V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH.

Platí úrok 4½—5% ze všech vkladů bez rozdílu dle lhůty výpovědní. Do domácnosti půjčuje zdarma domácí pokladničky, zasílá je i na venek.

Losy prodává na splátky výhodněji než každý jiný ústav.

Žádejte a kupujte

ve všech obchodech a trafikách výhradně

Zápalky křest. sociálů

(s obrazem biskupa Jirsíka).

Jsou jakosti nejlepší.

? ? Máte už ? ? na rok 1915

kalendář „VZKŘÍŠENÍ“ z Č. Budějovic?

Je to dle všeobecného úsudku letos nejlepší kalendář katolický. Obsahuje mnoho povídek od nejlepších našich spisovatelů (Dostála, Špačka, Ježka, Pitnerové, Vlasákové, Hradecké, Staňka a j. v.) s původními velmi pěknými ilustracemi, mnoho jiných obrázků, celostranné obrazy Panny Marie (od Murilla), císaře pána a rodiny následníka trůnu, mnoho ilustr. „Zajímavostí“, které v rodině způsobí mnoho zábavy, mnoho rad pro hospodářství a domácnost. Úpravou vyniká nad jiné kalendáře. Cena 1 K, 10 kusů 6.70 K, tucet 8 K, vše **s poštou již vyplacenou**, což je zvláště pro tuctové objednávky **velmi výhodné**. Dle přání můžeme v tuctu s naším kalendářem zaslati jakýkoli počet kalendáře katol. zemědělců „VENKOVAN“ za stejnou cenu.

Pospěšte si s objednávkou!

K zásilce připojí se složenka k bezplatnému zaslání peněz.

Adresa: Kalendář „Vzkříšení“ v Č. Budějovicích.